

TÜRKÇE SÖZLÜK İLE MİSALLİ BÜYÜK TÜRKÇE SÖZLÜK'ÜN KARŞILAŞTIRMALI KISA BİR DEĞERLENDİRMESİ

Serdal Kara*

Öz

Toplumların kültürel dokularının bir parçası olan sözlükler bir dilin söz varlığının kaydedildiği önemli başvuru kaynaklarıdır. Aynı zamanda toplumun geçmişten getirdiği birikim, hayal ve düşüncelerinin vücut bulmuş olduğu sözcüklerin yansıtıldığı kaynak eserlerdir. Hazırlanış tekniğiyle uzmanlık isteyen ve çoğu zaman birden fazla uzmanın yer aldığı bu önemli eserlerde dili konuşan ve yazan gelmiş geçmiş herkesin katkısı olduğu da muhakkaktır.

Sözlükler hazırlanış amaçlarına, taşıdıkları niteliklere ve hedefledikleri kitlelere göre değişmekte ve bunlara göre düzenlenmektedirler. Farklı yöntemlerle hazırlanan bu sözlüklerden aynı amaç ve hedef kitleye yönelik hazırlanan sözlüklerde bile farklılar görülmektedir.

Sözlükler, bir dilin bütün ya da belli bir dönemine ait sözcükleri ile bu sözcüklerin diğer öğelerle kurdukları söz öbeklerinin yazılış, söyleyiş, tür ve anlamlarını gösteren, önemli eserlerdir. Bu önemli eserler arasında Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük ile Misalli Büyük Türkçe Sözlük zikredilmesi gereken eserlerdendir. Çalışmamızda bu sözlüklerde madde başı ya da madde içi olarak yer alan sözcüklerin yazım, söyleyiş, tür, anlamlandırma gibi özellikleri üzerinde durulmakta ve bu özelliklerden hareketle aralarındaki farklılıklar ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk dili, sözlük, Türkçe Sözlük, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, sözcük, karşılaştırma

A COMPARATIVE BRIEF EVALUATION OF THE TURKISH DICTIONARY AND MİSALLİ THE GREAT TURKISH DICTIONARY

Abstract

Dictionaries, which are part of the cultural fabric of societies, are important sources of reference for the existence of a language. At the same time, it is the source works that reflect the words of the society, the accumulation of knowledge, dreams and thoughts. It is certain that all the people who speak and writer the language contribute to these important works which require expertise with preparation technique and which includes more than one expert.

Article Types/Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Makale Geliş Tarihi:20/05/2019, Accepted/Kabul Tarihi: 01/09/2019

Doi: 10.26791/sarkiat.567895

**Dr. Öğr. Üyesi, Mardin Artuklu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
serdalkaraa@hotmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0133-7767>

Dictionaries vary according to the purposes they are prepared, the qualities they carry, and the groups they target. From this dictionaries prepared in different ways, even in the dictionaries prepared for the same purpose and target audience is seen different.

Dictionaries are important works that indicate the vocabulary of a whole or a certain period of a language and the spellings, phrases, genres and meanings of these words with other elements. Among these important works, the Turkish Dictionary prepared by the Turkish Language Association, Misalli the Great Turkish Dictionary is works to be mentioned. In our study, in these dictionaries, it is emphasized that words of substances head or substances inside such as writing, speaking, genre, and meaning and based on these characteristics are trying to put forward their differences.

Keywords: Turkish Language, Dictionary, Turkish Dictionary, Misalli The Great Turkish Dictionary, word, comparison

GİRİŞ

Dil canlı bir varlıktır. Gerek dil içi gerekse de dil dışı etkenlerle dilin söz varlığını oluşturan sözcüklerden bazıları yitirilir, unutulur ya da bu etkenlere bağlı olarak bazı yeni sözcükler türetilir veya eklenir. Bu durumda toplumsal ihtiyaç ve kullanıma bağlı olarak sözlükler toplumsal belleği yansıtacak biçimde güncellenir.

1932 yılında o zamanki adıyla Türk Dili Tetkik Cemiyeti olan Türk Dil Kurumu'nun önermesiyle kullanılmaya başlanan "sözlük" terimi, X. yüzyıl ve sonraki süreçte "dil, lehçe" anlamlarında kullanılan "lügat", "kapalılığı ve bilinmezliği giderilmiş söz" anlamına gelen "mu'cem" ve "okyanus" anlamına gelen "kâmûs" sözcükleri ile karşılanmaktaydı (Durmuş, 2009: 398). Ayrıca sözlük terimi için "ferheng" sözcüğü de kullanılmaktaydı (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 402). Bugün ise Türk dünyasında sözlük karşılığı olarak; tılcıt (Saha), laflık (Gagauz), lügat (Özbek, Azeri, Uygur), slovar (Hakas, Çuvaş, Tuva), sözlük ve sözdik (Türkmence) sözcüklerinin kullanıldığı görülmektedir (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 402).

Sözlükler toplumların belleği, kültürel birikimleridir. Toplumsal ihtiyaç ve amaca bağlı olarak oluşturulan sözlükler; tek dilli, çok dilli, genel, özel sözlükler şeklinde sınıflandırılabilirdiği gibi alfabetik sırayı esas alıp almama durumuna göre de değerlendirilebilmektedir. Doğan Aksan özel bazı sözlükler ile uzmanlık alanı ile ilgili sözlük türlerini bir yana bırakacak şekilde sözlüğü " Bir dilin (ya da birden çok dilin) sözvarlığını, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçimbirimleri temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir sözvarlığı kitabı." (Aksan, 1998: 75) şeklinde tanımlamakta ve sözlükleri hazırlanış amaçları ve taşıdıkları niteliklere göre şu şekilde sınıflandırmaktadır:

"1. Bir ya da birden çok varlığın sözvarlığını işleme bakımından:

a) Tekdilli b) çokdilli sözlükler

2. Abece sırasının temel alınıp alınmamış olmasında göre:

a) Abecesel sözlükler b) kavram (ya da kavram alanı) sözlükleri

3. Ele alınan sözvarlığının niteliğine:

a) Genel sözlükler (ortak dil, yazı dili sözlükleri, ansiklopedik sözlükler)

- b) Lehçebilim sözlükleri
- c) Eşanlamlı, eşadlı, tersanlamlı öğeler sözlükleri
- ç) Yabancı öğeler sözlükleri
- d) Tarihsel sözlükler
- e) Kökenbilgisi sözlükleri
- f) Uzmanlık alanı sözlükleri (terim sözlükleri)
- g) Argo sözlükleri
- h) Deyim ve atasözü sözlükleri
- ı) Anlatımbilim sözlükleri
- i) Sanatçı ve metin sözlükleri
- j) Yanlış yerleşmiş öge sözcükleri

k) Tersine sözlükler ve başka sözlük türleri” (Aksan, 1998: 75-76). Topaloğlu-Kaçalin ise özel ve uzmanlık alanı sözlüklerini de kapsayan bir tanımla sözlüğü “bir dilin ya da bir dilin bir bölümünün genel olarak veya belirli bir zamanda kullanılan kelime ve deyimlerini umumiyetle alfabe sırasına, bazan da kavram alanlarına göre ele alıp aynı dille tanımlarını yapan, örnek vererek açıklayan veya başka bir dildeki karşılıklarını yazan kitap” şeklinde tanımlamaktadır. Bu tanımdan hareketle sözlükleri genel sözlük, özel sözlük ve madde başları ile açıklamalarına bağlı olarak tek dilli sözlük, iki/çok dilli sözlük şeklinde gruplandırmaktadır (Topaloğlu- Kaçalin, 2009: 403). Topaloğlu-Kaçalin sınıflandırmasında Aksan’ın “Ele alınan sözvarlığı niteliğine” göre sözlükler başlığı altında ele aldığı sözlükleri, genel sözlükler sonrası, “özel sözlükler” başlığı altında “ağız sözlükleri, argo sözlükleri, deyim sözlükleri, eş anlamlı-karşıt anlamlı kelimeler sözlüğü, etimoloji sözlükleri, yeni kelimeler sözlüğü, yabancı öğeler sözlüğü ve galatat sözlükleri” şeklinde ele almakta ve özel sözlüklerin en geniş grubunu terim sözlüklerinin oluşturduğunu belirtmektedir (Topaloğlu- Kaçalin, 2009: 403).

Niklas-Salminen sözlükleri türüne göre üç grupta ele almaktadır: “iki dilli ya da tek dilli sözlükler, yaygın ve yoğun sözlükler, kavramların ve sözcüklerin sözlüğü” (Günay, 2007: 40).

Sözlükleri bir dilin, kısmen, söz varlığının kaydı olarak kabul eden Jackson, bu yönüyle sözlüklerin referans kitaplarından daha fazlası olduğunu belirtmekte (Jackson 2016: 45) ve sözlükleri; tek dilli sözlükler, iki dilli sözlükler, tarihi sözlükler, eş zamanlı sözlükler, genel amaçlı sözlükler, özel amaçlı sözlükler (sesletim sözlükleri, yazım sözlükleri, etimoloji sözlükleri; ekonomi sözlükleri) olarak sıralamaktadır (Jackson, 2016: 47).

Sözlüğü “Bir dilin bütünü veya o dilin bir bölümünün sözlerini içeren eserler” olarak tanımlayan Karaağaç (Karaağaç, 2013: 761) ise sözlükleri yapı ve amaçlarına göre dört grupta ele almaktadır. Bunlar sırasıyla;

“1. Sözlerin kökeni ve anlam gelişmesiyle ilgili bilgi veren sözlükler

- a) Köken sözlükleri
- b) Tarihsel sözlükler

2. Yaşayan dildeki sözlerin anlamlarını açıklayarak kullanılması hakkında bilgi veren sözlükler

- a) Açıklamalı sözlükler
- b) Çeviri sözlükleri
- c) Terim sözlükleri
- d) Bölge dili sözlükleri
- e) Deyim sözlükleri
- f) Eş anlamlıların ve zıt anlamlıların sözlükleri
- g) Alıntı sözlükleri
- h) Verinti sözlükleri

3. Sözlerin ses yapısı ve yazımıyla ilgili bilgi veren sözlükler

- a) Ses sözlükleri
- b) Yazım sözlükleri

4. Varlık veya durumların anlamlarını açıklayan sözlükler

- a) Ansiklopedik sözlükler

b) Resimli sözlükler” şeklinde sınıflandırılmaktadır (Karaağaç, 2013: 781-782).

Bu sınıflandırmaya göre incelemeye esas aldığımız sözlükler “Açıklamalı sözlükler” içinde değerlendirilmektedir.

1. Makro Yapı Açısından Türkçe Sözlük İle Misalli Büyük Türkçe Sözlük

Osmanlılar döneminde sözlükler daha çok Arapça Türkçe ya da Farsça Türkçe sözlükler olup Türkçe sözcüklerin madde başı olarak yer aldığı sözlüklere pek rastlanılmamaktadır (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 405). 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra Türkçe ya da Türkçeleşmiş sözcüklerin madde başı olarak yer aldığı sözlükler görülmeye başlanmaktadır. Bunlara “Şeyhülislâm Ebûishakzâde Esad Efendi’nin Lehçetü’l- Lugât’ı, Ahmet Vefik Paşa’nın Lehçe-i Osmânî’si, Ebüzziyâ Tevfik’in Lügat-ı Ebüzziyâ’sı, Şemseddin Sâmî’nin Kâmûs-ı Türkî’si örnek olarak verilebilir (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 406-407).

Harf devrimi sonrası yapılan tarama ve derlemelerden Arapça ve Farsça sözcüklere karşı türetilen ya da bulunan sözcüklerden sonra hazırlanan ilk sözlük ise Türkçe Sözlük’tür (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 407).

Toplumumuzun kültürel dokusunun bir parçası olan sözlükler karşılaştırıldığında birbirinden farklı olduklarını, aynı madde başlarında bile görülen farklılıklar sözlük kavramı için düşünülen sadece tek bir metin olduğu fikrinin, pek de isabetli olmadığını göstermektedir (Jackson, 2016: 43). Bu nedenle sözlükler arasındaki farklılıklar ayrı bir değer ve öneme sahiptir. Bu duruma bağlı olarak çalışmaya esas aldığımız, topluma ait söz varlığını ortaya koymaya çalışan ve toplumun tüm konuşucularına açık olan Türkçe Sözlük (TS) ile Misalli Büyük Türkçe Sözlük’ün (MBTS) karşılaştırılması ayrı bir önem kazanmaktadır.

Sözlükler “makroyapı” açısından “ön kısım, gövde ve ekler” olmak üzere üç kısımdan oluşmaktadır (Jackson, 2016: 48)

Türkçe Sözlük'te “ön kısım”; “Sunuş, Türkçe Sözlük'ün Kullanımıyla İlgili Açıklamalar, Türkçe Sözlük'te Madde Düzeni, Türkçe Sözlük'te Kullanılan Kısaltmalar, Türkçe Sözlük'te Kullanılan İşaretler, Çeviri Yazı Alfabetesi” başlıkları olarak yer almaktadır. Sözlüğün “Sunuş” bölümünde sözlükçülük kavramı ve sözlükçülük, ilk sözlük örneklerinden günümüze kadar olan sözlükler, Türklerde Sözlükçülük ve Türkçe Sözlük'e yer verilmektedir. “Türkçe Sözlük'ün Kullanımıyla İlgili Açıklamalarda” Türkçe Sözlük'ün madde düzeni, yazım ve söyleyiş özellikleri ile yazılışları aynı olan ancak anlam açısından birbirinden farklı olan sözcüklerin sözlükte sıralanmaları hakkında bilgi verilmektedir. Türkçe Sözlük'ün “gövde” kısmında sözcüklerin alfabetik olarak yer aldığı madde başları yer almaktadır. Sözlükte madde başları, küçük harflerle kalın puntolu diğer satırlara göre iki boşluk solda yer almaktadır. Türkçe Sözlük'ün “Ekler” kısmında ise ilk olarak Türkçe ile ilgili genel bilgilere yer verilmektedir. Bu bölümde Türkçenin içinde bulunduğu Altay dil ailesi, Türkçenin ses ve yapı özellikleri, Türk yazı dilinin kısa tarihçesi, Türkiye Türkçesinin söz varlığı, Türk dilinin coğrafyası, ana dili konuşurlarına göre diller ve Türk dilinin bu diller içindeki sıralaması, günümüz Türkiye Türkçesinde kullanılan alfabe ile Türklerin daha önce kullandığı Göktürk, Uygur ve Osmanlı alfabeleri, mors alfabeti tanıtılıp açıklanmaktadır. Daha sonra Türkçenin genel yazım kuralları, noktalama işaretleri ve diğer işaretler tablosu, yapım ve çekim ekleri, yazışmalar, birim çevrimleri, Romen rakamları, takvimler ve takvimler arası tarih çevirme, Dünya ve Güneş sistemi, ülke bilgileri, bayrakları ve konumları, Türkiye ile ilgili bazı coğrafi bilgiler, kısaltmalar ve kaynaklar yer almaktadır.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün “ön kısmı”, “Sözlüğün hazırlık safhası, Sözlükte takip edilen yol ve prensipler, Sözlüğün kullanımına dair bazı notlar, Kaynak eserler, Bibliyografya, Örnek alınan yazarlar, Örnek alınan eserler, Kısaltmalar, Transkripsiyon alfabetesi” başlıkları altında yer almaktadır. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün “gövde” kısmında sözcüklerin alfabetik olarak sıralandığı madde başları yer almaktadır. Madde başları büyük harflerle kalın puntolu diğer satırlarla aynı hizada yer almakta, ancak her madde başı arasında bir boşluk yer almaktadır. Eserin “Ekler” bölümünde ise ilk olarak yapım ekleri tablosu yer almakta daha sonra bu ekler tek tek açıklanıp örneklendirilmektedir. Son olarak “Türkçede olmadığı halde kelime türetilmiş ekler” başlığı altında bazı ekler örneklendirilmektedir.

2. Söz Varlığı ve Madde Düzeni Açısından Türkçe Sözlük İle Misalli Büyük Türkçe Sözlük

Türkçe Sözlük ile Misalli Büyük Türkçe Sözlük; Türkçenin yaygın, güncel, ortak halk söyleyiş ve yazı dilinin tüm söz varlığını ihtiva etmeye çalışmasıyla genel, sözcüklerin sıralanışı yönüyle alfabetik, Türkçe söz varlıklarının Türkçe açıklanması yönüyle de tek dilli sözlüklerdir.

13. yüzyıldan günümüze kadar olan eserlerin taranmasıyla oluşturulan Misalli Büyük Türkçe Sözlük, yazı dilinde kullanılan Türkçe sözcük ve deyimleri ile halk ağzı ve Eski Anadolu Türkçesine ait belirli bir ölçüye kadar olan sözleri ve Osmanlı Türkçesinde kullanılan Arapça, Farsça sözcük ve terkipleri ihtiva etmekte, bunun yanı sıra sözlükte gerek Batı kaynaklı gerekse de diğer dillerden Türkçeye girmiş sözcüklere de yer verildiği belirtilmektedir (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 409). Sözlüğün ihtiva ettiği söz varlığı ile ilgili olarak ayrıca unutulmakta olan, dilimizden atılmak istenen, yaşayan ve yeni türetilmiş sözcüklere de yer verildiği ifade edilmektedir. Bu tür bir yöntemin tercih edilmesinde bir dilin geçmişten günümüze bir milletin kültür, sanat, yaşayış, anlayış ve değerlerini taşıması ve Türk diline yapılan kasıtlı müdahalelerin dili fakirleştirip ifade

yeteneğini kaybettirmesinin neden olduğu dile getirilmektedir (MBTS, 2016: VI). Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün yazımı sırasında ayrıca Hüseyin Kâzım Kadri'nin Türk Lugatı: Türk Dillerinin İstikâkî ve Edebî Lugatları adlı eserin Batı Türkçesi ile ilgili madde başları taranarak kısmen anlamlarından, daha çok örneklerinden faydalandığı da belirtilmektedir (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 407).

Günümüz teknolojisinden faydalanılarak oluşturulan Türkçe Sözlük'ün söz varlığı; ağ ortamındaki veriler, bilgisayar ortamına aktarılan yazar ve şairlerin eserleri, farklı alanlarda bilimsel metinler, edebi ürünler, ortaöğretim kitapları, gazete ve dergiler (TS, 2011: XVIII- XXI) gibi birçok kaynaktan faydalanılarak oluşturulmuştur. Sözlükte yazı dilinde yer alan Türkçe sözcük, deyim, atasözleri, kalıplaşmış ifadeler, halk ağzında yaşayan sözler, argo ifadeler, farklı alanlarda dilimize girmiş bilimsel terimler yer almaktadır. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'e göre Arapça ve Farsça sözcüklerin daha az yer aldığı Türkçe Sözlük'te daha çok yeni sözcüklere yer verilmektedir. Batı kaynaklı sözcüklerin de yer aldığı sözlükte özellikle özentî yoluyla dilimize girmiş sözcüklere Türkçe sözcükler karşılık olarak verilmiştir.

Sözlükler arasındaki yaklaşım farklılıkları madde başı seçiminde bazı farklılıklara neden olmaktadır. Mesela Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Türkçe Sözlük'te yer almayan “ezkâ, ezkâr, ezkiyâ, ezmine, ezrab, ezrak, ezvac, ezvak, ezyal, ezyed, fâci, fâcîre, helâhil, mübrez, mücab, nâmûsiye ” gibi Arapça sözcüklerle “gürisne, güvâhî, heftad, mâliš, nâlende” gibi Farsça sözcüklere madde başı olarak yer vermekte; ayrıca Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bir sözcüğün (coğrâfî) müennesi (coğrâfiyye), Arapça çokluk eki almış şekli (coğrâfiyun) veya Arapça bir ek (-iyet, -ât) ya da Farsçaya özgü bir edat (çi), ek (bî-, -gâh – -geh, -hiz) de madde başı olarak yer alabilmektedir. Türkçe ilgeç ve bağlaçların da madde başı yapıldığı sözlükte, Türkçe Sözlük'te madde başı olarak yer alan, soru edatı “ml”nın Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer almadığı görülmektedir.

Sözcüklerin sıralanışı yönüyle alfabetik olan Türkçe Sözlük ile Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün madde başlarında sözcüğün yalın durumda oluşturduğu birleşik yapılar, sözcüğü oluşturan harflerin ya da sözcüğün aldığı eklerin alfabetik sırasına göre dizilmiştir. Mesela madde başı olan “çoğul eki”; “çoğul, çoğulcu, çoğulculuk, **çoğul eki**, çoğullama, çoğullamak” (TS) ya da “çok, çoka balığı, çokal-çukal, **çok anlamlı, çok ayaklılar**, çokçu, çokçuluk, çokgen, **çok hücreliler**” (MBTS) gibi alfabetik sıralaması içinde yer almaktadır. Türkçe Sözlük'ü inceleyen Funda Kara konu ile ilgili olarak; A'dan Z'ye alfabetik sıralanan Türkçe Sözlük'te bilgisayar ortamında bir değer olan boşlukların ( ) sıralamada dikkate alınmadığını bu nedenle de “badem, badema, bademcik, badem ezmesi, bademlik, badem şekeri, badem yağı” şeklinde olan sıralamanın boşlukların dikkate alınması ile “badem, badem ezmesi, badem şekeri, badem yağı, badema, bademcik, bademlik” şeklinde olacağını ifade etmektedir (Kara, 1998: 24). Kara, tamlama şeklinde olup ayrı yazılan birleşik sözcüklerin ise tamlayana göre alfabetik olarak sözlükte yer aldığını ancak “acı yonca, sigara böceği, sigara böreği” gibi birleşik yapılarda anlamsal ilişkiye bağlı olarak “acı yonca”nın “yonca”, “sigara böceği”nin “böcek”, “sigara böreği”nin ise “börek” madde başı sonrası gelmesi gerektiğini dile getirmektedir (Kara, 1998: 28).

Alfabetik sıra ile hazırlanan sözlüklerle ilgili olarak Günay, bu tür sözlüklerde anlam açısından benzer olan sözcüklerin kendi alfabetik sırasında olduğunu, bu nedenle de okuyucunun sözcükler arasındaki bu benzerlik ve farklılıkları çok iyi kavrayamadığını belirtmekte ve “bıkmak-bezmek-usanmak” gibi yakın anlamlı sözcükler arasındaki anlamsal ayrımın yeterince görülemediğini dile getirmektedir (Günay, 2007: 34).

Madde düzeni ile ilgili olarak Türkçe Sözlük ile Misalli Büyük Türkçe Sözlük arasındaki belirgin farklardan biri de madde başı ve madde içi kabul edilen sözcük ya da sözcük grupları arasındadır. Her iki sözlükte de deyim ya da atasözleri genellikle madde başı altında yer alırken, bir sözcüğe bağlı ya da onunla ilişkili sözcük ya da sözcük gruplarının sözlükte yer alış şekillerinde farklılıklar görülmektedir. Mesela; Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “hamam” madde başı altında yer alan “hamam anası, hamam bohçası, hamam takımı, hamam tası” sözcük grupları Türkçe Sözlük'te madde başı olarak yer almaktadır. Ayrıca Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te madde başı altında yer alan kalıplaşmış ifadelerin de Türkçe Sözlük'te madde başı olarak yer aldığı görülmektedir: “akıl kârı, akla yakın, akla zarar, akli başında, akli evvel, akli kıt” gibi. Bunun yanı sıra Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te ara madde olarak adlandırılan “aklıncı” sözcüğü de Türkçe Sözlük'te madde başı olarak yer almaktadır. Benzer bir durumu “çok” madde başında da görebilmekteyiz. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “çok” madde başı altında yer alan “çok görmek, çok olmak, çok şey, çok şükür, çokbilmiş, çok çok, çok geçmeden, çok yıllık, çok yönlü” sözcük gruplarından “çok görmek, çok olmak, çok şey, çok şükür” Türkçe Sözlük'te “çok” madde başı altında madde içi olarak yer alırken “çokbilmiş, çok çok, çok geçmeden, çok yıllık, çok yönlü” sözcük grupları ise madde başı olarak kullanılmaktadır.

Madde başı kabulleriyle ilgili farklılıklar her iki sözlükte sözcüğün anlamına bağlı olarak da değişebilmektedir. Mesela; Türkçe Sözlük'te madde başı olarak “kıvrak” sözcüğü; “**kıvrak, -ğı** *sf.* 1. Canlı, hareketli, atik; 2. Akıcı, işlek; 3. *hlk* Aceleci; 4. *hlk*. Güzel, şık, yakışıklı; 5. *a. hlk*. İnce tülbent ve ipekli baş örtüsü; 6. *a. hlk*. Yerli dokuması kara bezden yapılmış köylü kadın yeldirmesi.” şeklinde altı anlamda kullanılırken Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te iki ayrı madde başı olarak yer almaktadır. Bunlardan ilki “**kıvrak** *sf.* (< kıvrır-ak) 1. Canlı, hareketli; 2. Bükülü, bükülmüş.” şeklinde iken diğer madde başı “**kıvrak** *i.* (< kıvrır-ak) 1. Köylü kadınların giydiği yerli dokuma siyah bezden yapılmış yeldirme. 2. Kadınların başlarında örttükları, kenarları saçaklı ipekli örtü, poşu.” şeklindedir. Dikkat edilirse Türkçe Sözlük'te yer alan ikinci, üçüncü ve dördüncü anlamlar Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bulunmazken, Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün ilk madde başının ikinci anlamı Türkçe Sözlük'te yer almaz. Türkçe Sözlük'ün beşinci ve altıncı anlamları ise Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün ikinci madde başı olarak kullanılan “kıvrak” sözcüğünün anlamları içinde yer almaktadır. Konu ile ilgili bir başka örnek olarak da “Kıpti” sözcüğü verilebilir. “Mısır halkından olan kimse” ve “Çingene” anlamlarına gelen sözcük Türkçe Sözlük'te tek bir madde başı altında verilirken Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te ayrı madde başlıkları altında gösterilmektedir. “Bakır çalığı” sözcük grubunda da benzer bir durum söz konusudur. Türkçe Sözlük'te tek bir madde başı altında sözcüğün anlamı ele alınırken Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “Bakır tuzları ile zehirli duruma gelmiş” anlamı “bakır” madde başı altında iç maddede verilmekte; “Yeşile çalan mavi renk, bu renkte olan” anlamları ise ayrı bir madde başı altında ele alınmaktadır.

Yukarıda verilen açıklamaların dışında Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te madde başı açıklamasına bağlı olarak farklı adlandırması olan, ancak sözlükte madde başı yapılmayan bazı sözcük ya da sözcük gruplarının köşeli parantez içinde açıklama sonrası verildiği görülmektedir: **Kese** *i.* (Fars. *kîse*) **4.** “Yıkanırken kir çıkması için ele geçirilerek vücûda sürülen, ağzı el girecek genişlikte ufak torba [Hamam kesesi de denirdi]”. **6.** “Fâtih Sultan Mehmed devrinden îtibâren zamâna ve paranın râyicine göre değişen, nihâyet 500 kuruşta karar kılan para birimi [Kese akçe veya kesakçe de denirdi]”. Ayrıca Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te örneklerde yer almasına rağmen

madde başı yapılmayan sözcüklerin anlamları da parantez içinde verilir: “ Har ü has iltür (götürür) anda ki kuş âşiyân tutar.” (MBTS, 2016: XV).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük ile Türkçe Sözlük arasındaki önemli farklardan biri de Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te atasözlerine özellikle yer verilmemesi (MBTS 2016: X), Türkçe Sözlük'te madde başına bağlı olarak deyimlerin yanında atasözlerine de yer verilmektedir. Mesela; Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “ağaç” madde başı altında “ağaç balı, ağaç sakızı” gibi ifadeler yer alırken atasözlerine yer verilmemektedir. Türkçe Sözlük'te ise “ağaç” madde başı altında “ağaç kökünden yıkılır”, “ağaç meyvesi olgunlaşınca başını aşağı salar”, “ağaç yaş iken eğilir” gibi atasözlerine yer verilmekte, “ağaç balı, ağaç sakızı” gibi sözcük grupları ise ayrı madde başı yapılmaktadır.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te sözcük ya da sözcük grubu hakkında ansiklopedik bilgilere de yer verilmektedir: **Akçe tahtası**: Eskiden üzerinde madeni para sayılan tahta, piştahta [Bazıları sedef ve bağa işlemeli, süslü olur, sayılan ve sayılmayan paralar için ayrı ayrı yerleri bulunurdu]. **Kızılay birl. i. (Hilâl-i Ahmer tamlamasının çevirisidir) yeni.** Tabîî âfetlerden, savaşımlardan, felâketlerden zarar görenlere, bakıma muhtaç kimselere yardım eden milletler arası hayır kurumu, hilâl-i ahmer [11 Haziran 1868'de “Mecrûhin ve Mardâ-yı Askeriyyeye İmdat ve Muâvenet Cemiyeti” adıyla kurulmuş, 1877'de “Osmanlı Hilâliahmer Cemiyeti”, 1935'te “Türkiye Kızılay Derneği” adını almıştır]. **muâsırlaşmak geçişsiz f. (muâsır+laş-mak)** [Fr. modernisation karşılığı olarak Ziyâ Gökâlp tarafından türetilmiştir]. Ansiklopedik bilgiler bazen de madde başına verilen örnek şeklinde de yer alabilmektedir: **HIZIR-HIZR özel i. ...Cumhûra göre nebidir ve hayattadır. Âhir zamâna kadar ölmeyecektir. Hayâtının uzun olması âbıhayâtı içmiş olmasındandır. Âhir zamanda Deccâl'i yalanlayacaktır. Kendisine Hızır denilmesinin sebebi, kuru bir nebat parçası üzerine oturunca yeşermiş olmasındandır** (Tıbyan Tefsiri).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ün Türkçe Sözlük'ten farklı olan bir özelliği de Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bazı sözcüklerin anlamları verildikten sonra sözcüğün karşıt anlamlısı da belirtilmektedir: **“beyaz i. (Ar. beyâz) 1. Kar renginde olan, rengin adı, ak. Karşıtı: siyah 2. Teninin rengi açık olan kimse. Karşıtı: esmer 3. Bir yazının temize çekilmiş şekli. Karşıtı: müsvedde”**; **“çirkin sıf. (Fars. çirk “kir”den çirk-in “kirli”) 1. Göze ve kulağa hoş gelmeyen, bet, kabih. Karşıtı: güzel”**; **“kötü sıf. (Eski Türk. köt “göt”ten) (Eski Türkçe'de köt-le-mek “fenalık yapmak” demektir) 1. İstenilen nitelikte olmayan, sâhip bulunması gereken vasıfları taşımayan. Karşıtı: iyi”**; **“uslu sıf. (< us+lu “akıllı”) 1. Başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmayan, söz dinleyen, edepli, terbiyeli. Karşıtı: yaramaz”**. Türkçe Sözlük'te ise sözcüğün karşıtı, bazen sözcük anlamlandırılırken verilmektedir: **“dost a. Far. dûst 1. Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, iyi anlaşılabilir kimse, düşman karşıtı”**; **“doğru sf. 1. Bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen, eğri ve çarpık karşıtı”**.

Türk dilinin başlangıcından beri Türkçede geniş zaman eklerinden (-r, -Ir, -Ar) “-r”nin kullanımı ile ilgili bir karışıklık bulunmazken “-Ir, -Ar” eklerinin kullanımında farklılıklar görülmekte ve “-Ir, -Ar” eklerinin kullanımı ile ilgili belirli bir kuraldan söz edilememektedir (Özçelik, 2001: 410). Bu nedenle TDK tarafından hazırlanan Türkçe Sözlük'te bu türden olan eylemlerin geniş zaman çekimleri gösterilmektedir: “almak, -ır; biçmek, -er; bilmek, -ir; çarpmak, -ar; giymek, -er; kalmak, -ır; kalkmak, -ar; kırmak, -ar; sanmak, -ır; üzme, -er; yapmak, -ar”. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bu türden olan eylemlerin geniş zaman çekimleri yer almamaktadır. Ayrıca Türkçe Sözlük'te Misalli Büyük Türkçe Sözlük'ten farklı olarak kendinden önceki adların ek alıp almama durumlarına göre eylemler çatı adları yazılmadan; nesnesiz (nsz)

[cüceleşmek (*nsz*); cüçüklenmek (*nsz*), dökülmek (*nsz*)] ya da durum eki alıyorsa eylemden sonra “-den, -e, -i, -le” [bölüşmek (*-i, -le*), coşturmak (*-i*), döktürmek (*-e, -i*), gelmek (*-den, -e; nsz*)] gibi ekler gösterilerek yazılmaktadır. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te ise eylemler çatı adları yazılarak belirtilmektedir: cüceleşmek *geçişsiz*, cüçüklenmek *dönüşlü*, coşturmak *dönüşlü*, döktürmek *ettirgen* ve *oldurgan*, dökülmek *edilgen*, gelmek *geçişsiz (-e), (-den)*

Türkçe Sözlük'ü söz dizimsel açıdan değerlendiren Nadir Engin Uzun eylemin anlamına bağlı olarak eyleme bağlı adların alması gereken ek ile örnek arasındaki uyumsuzluğa dikkat çekmekte ve konu ile ilgili olarak “dolaşmak” örneğini vermektedir. Uzun, “dolaşmak” eyleminin nesnesiz (*nsz*) olarak gösterildiğini, ancak çatı ekinin “-i” olarak gösterilmesi gerektiğini belirtir. Türkçe Sözlük'te belirtilen madde başı örneği incelendiğinde eylemin birinci anlamı; **dolaşmak** (*nsz*) 1. Gezmek, gezinmek: “Büsbütün gece kapanmadan şehri biraz dolaşmak istedik.” şeklinde yer almaktadır. Örnekte “şehri” sözcüğünün aldığı “-i” eki dikkat çekicidir. Daha sonra işaret ettiği “kanmak” sözcüğünde de benzer bir durum söz konusudur: **kanmak, -ar** (*-e*) 4. Yetinmek, iktifa etmek: “Odalarının keçeleri üstüne serilmiş seccadelerde bazen namaz kılmakla kanmayarak çoraplarını çıkarır.” örnek cümlede “kanmak” eyleminin “-e” ekiyle değil, “-le” eki ile durumunun belirlenmesi gerekirdi. Ayrıca madde başında ad durum eki “-e” olarak gösterilen “tutunmak” eylemi ikinci (aynı yerde ve durumda kalmak, direnmek, dayanmak) ve üçüncü (kendini kabul ettirmek, kendine has bir yer sağlamak) anlamları “-de” ad durum eki ile gösterilmelidir (Uzun 2003: 291-292). Benzer durumları Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te de görebilmekteyiz. Sözlükte “dolanmak” eyleminin ikinci anlamı olarak “gezmek, dolaşmak” verilmekte ve “-de” ad durumu ile gösterilmektedir. Ancak ikinci anlamın ilk iki örneği “Sen tek başına gez taş yürekli yâr / Ben de böyle dolanayım yâr deyü (Erzurumlu Emrah'tan). Burada çok işin var mı? Yoksa Çınarlı'ya doğru bir dolanalım mı? (Enis B. Koryürek)” şeklinde sözlükte yer almaktadır. Ayrıca geçişsiz eylem olduğu belirtilen “kanmak” sözcüğünün birinci ve dördüncü anlamlarında söz dizimsel olarak “-e” ad durum eki ile kullanıldığı da belirtilmelidir.

Madde başları ile ilgili olarak her iki sözlükte gerek yabancı gerekse de Türkçe sözcüklerin köken bilgisi gösteriminde farklılıklar olduğu görülmektedir. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te madde başı olan sözcük Arapça veya Farsça ise sözcüğün Arap harfleriyle yazımı, çeviri yazısı ve köken bilgisi parantez içinde gösterilirken Türkçe Sözlük'te sözcüğün köken bilgisi verilmeden parantez içinde okunuşu ve daha sonra çeviri yazısı gösterilmektedir. Ancak Türkçe Sözlük'te yabancı kökenli sözcüklerle ilgili bu tür bilgilere birleşik yapıdaki sözcüklerde rastlanılmaktadır: **cuşuhuruş** *a.* (*cu:şuhuru:şu*) *Far. cûş+òurûş*; **Cenabihak, -kk'ı** *öz a.* (*cena:bihak*) *Ar. cenâb+h?ak?k?*; **ceninisakit** *a.* (*cenî:nisa:kıt*) *Ar. cenîn+sâk?it?*. **elektrokardiyogram** *a.* (*elektro'kardiyogram*) *Fr. électro-cardiogramme*, **elektrokimya** *a.* (*elektro'kimya*) *Fr. électro+ Ar. kîmyâ*, **elektrokaplama** *a.* *Fr. électro+ T. kaplama*. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te, Türkçe Sözlük'ten farklı olarak, Türkçe sözcüklerin de köken bilgisi ile kök-ek ilişkisinin verilmeye çalışıldığı görülmektedir. Mesela Türkçe Sözlük'te “**açık, -ğî sf., açıklamak (-i), ad (I) a., anlamak (-i), anlatmak (-i, -e), çatal a., giymek, -er (nsz); gölge a.**” şeklinde yer alan madde başları Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “**açık sıf.** (Eski Türk. *açuk* < *aç-mak*), **açıklamak geçişli f.** (< *açık+la-mak*), **ad i.** (Eski Türk. *ât*), **anlamak geçişli f.** (Eski Türk. *angla-mak, ang* “anlayış, idrak”ten *ang+la-mak*) [*ang* Eski Türkçe'de nâdir geçer; bugün bâzı lehçelerde kullanılmaktadır.], **anlatmak oldurgan f.** (< *anla-t-mak*), **çatal i.** (< *çat-al* < *çat-ğal* <

çat-ğalı), **giymek** geçişli f. (Eski Türk. kéd?-mek > kèy-mek > gèy-mek > giy-mek), **gölge** i. (Eski Türk. Köşi-mek “güneş ışığına engel olmak” > köli-mek’ten köli-ge > kölge > gölge)” şeklinde yer almaktadır. Ancak Topaloğlu, sözlüğün köken bilgisi kısmına diğer kısımlarına güvendiği kadar güvenmediğini (Topaloğlu, 2006: 20) ve dilinin de kısmen eskidiğini belirtmektedir (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 409). Ayrıca Türkçe ek alan yabancı kökenli sözcüklerin kök-ek ilişkisi de Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te gösterilirken Türkçe Sözlük’te bu ilişki gösterilmemektedir: **abideleşmek** (nsz) (TS), **âbideleşmek** geçişsiz f. (<âbide+leş-mek) (MBTS); **muasırlaşmak** (nsz) (TS), **muâsırlaşmak** geçişsiz f. (muâsır+laş-mak) (MBTS). Ancak Türkçe Sözlük’te yabancı kökenli sözcüklerle eklerin oluşturduğu madde başlarında kök-ek ilişkisi gösterilmektedir: **amiyane** sf. (a:miya:ne) Ar. ‘āmmī+Far. - āne, **dâhiyane** zf. (da:hiya:ne) Ar. dāhi+Far. - āne, **karargâh** a. (karargâ:hi) Ar. qarâr+Far. -gâh

Her iki sözlükte yabancı kökenli sözcüklerin kaynak dilleri belirtilmeye çalışılmaktadır. Ancak bazı sözcüklerin kaynak dillerinin gösteriminde her iki sözlük arasında farklılıklar görülmektedir. Mesela, Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te “entrika ve funda” sözcükleri İtalyanca (entrika i. İtal. *İntrico*, funda i. İtal. *fondo*[?]), müzik terimi olan “mi” ise Fransızca kökenli (mi i. Fr. *mi*) gösterilirken Türkçe Sözlük’te “entrika” Fransızca (Fr. *intrigue*), “funda” Rumca, “mi” ise İtalyanca kökenli (İt. *mi*) gösterilmektedir. Benzer bir durumu “aznavur” sözcüğünde de görmekteyiz. Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te Ermenice kökenli kabul edilen sözcüğün Türkçe Sözlük’te Gürcüce’den olduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te “çap” sözcüğünün Ermenice (ç’ap), “ate” sözcüğünün ise Fransızca kökenli (athée) olduğu belirtilmekte ancak Türkçe Sözlük’te her iki sözcüğün kaynak dili hakkında bilgi verilmemektedir. Bu durum Türkçe Sözlük’te kaynak dili belirtilmeyen bu tür yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe sözcüklerde olduğu gibi kullanıcılar tarafından Türkçe kökenli olduğu düşüncesine neden olabilmektedir.

Madde başları ile ilgili olarak Topaloğlu-Kaçalın’ın Türkçe Sözlük’te yer almasını eleştirdiği bazı kök ve gövdelerden türetilen, dilde kullanılmayan yapay sözcük olarak adlandırdıkları sözcükler yer almaktadır. “ Aceleşmek, aceleleştirmek, acıca, açıklaşmak, açıklıştırmak, açıklayıcılık, adatmak, alacalandırmak, aşırıçılık, barcı, barcılık, bayındırcı, bayındırlaşmak, belgegeçerlemek, bilmezlemek, bölgelemek, çağcıl, çağcıllaşmak, çağcıllaştırmak, çağcılık, çayhaneci, çayhanecilik, dostlaşmak, düşmanlaşmak, güdelemek, güderilemek” şeklinde belirtilen bu sözcüklerin (Topaloğlu, Kaçalın, 2009: 407) Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te yer almadığı görülmektedir. Topaloğlu-Kaçalın ayrıca özel bir anlam taşımayan bazı sözcük gruplarının madde başı olarak kullanılmasını da eleştirmektedir (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 407). Bunlardan Türkçe Sözlük’te madde başı olarak yer alan “alfabe sırası, ayva hoşafı, banyo havlusu, banyo kazanı, banyo küveti, başkanlık makamı, cuma gecesi, çay kaşığı, çaylı kek, çay saati, çay servisi, çay şekeri, dayı kızı, dayı oğlu, emekli aylığı, gerçeğe aykırı, gerçeğe uygun, hala kızı, hala oğlu, hamam kesesi” (Topaloğlu- Kaçalın, 2009: 407) sözcük gruplarından Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te madde içi olarak yer alan “çay kaşığı” sözcük grubunun dışında diğer sözcük gruplarının Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te yer almadığı görülmektedir. Yukarıda özel anlam taşımadığı halde Türkçe Sözlük’te yer almasından dolayı eleştirilen “ayva hoşafı” sözcük grubunun yanı sıra Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te yer almayıp Türkçe Sözlük’te madde başı olarak yer alan “ayva kompostosu, ayva marmeladı, ayva reçeli, çilek kompostosu, çilek reçeli, çilek suyu, kayısı hoşafı, kayısı kompostosu, kayısı reçeli” sözcük grupları da tespit edilebilmektedir. Türkçe Sözlük’te yukarıda belirtildiği gibi akraba adlarından “dayı

oğlu, dayı kızı, hala oğlu, hala kızı” sözcük gruplarının yanı sıra “amca kızı, amca oğlu” sözcük grupları da yer almakta ancak “teyze kızı, teyze oğlu” sözcük grupları Türkçe Sözlük'te bulunmamaktadır.

Her iki sözlükte madde başı olan terimlerin hangi alanla ilgili olduğu gösterilmeye çalışılmaktadır: “akışkan *sıf.* (< akış-kan) *yeni. fizik.* (MBTS), akışkan *sf. fiz.* (TS); aklanma *i.* (< aklan-ma) 2. *hukuk.* (MBTS), aklanma *a. huk.* (TS); erozyon *i.* (*Fr. érosion* < Lat.) *jeo.* (MBTS), erozyon *a. Fr. érosion jeol.* (TS); kan dolaşımı: *anat.* (MBTS), kan dolaşımı *a. anat.* (TS); lösemi *i.* (*Fr. leucémie* < Alm.) *tıp.* (MBTS), lösemi *a. Fr. leucémie tıp* (TS)”. Ancak Türkçe Sözlük'te terim olarak belirtilen bazı madde başlarının Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te terim olarak gösterilmediği görülmektedir: “Az (MBTS), Az *kim. esk.* (TS); Cevzâ (*Ar. cevzâ'*) (MBTS), Cevza *öz. a. Ar. cevzâ gök b. esk.* (TS); kandıra otu *brl. i.* (Lat.) (MBTS), kandıra otu *a. bit. b.* (TS); kanguru *i.* (*Fr. kangourou*) (MBTS), kanguru *a. (ka'ngru) Fr. kangourou hay. b.* (TS); lös *i.* (Alm. loess) (MBTS), lös *a. Alm. Löss jeol.* (TS); Lr (MBTS), Lr *kim.* (TS); Lu (MBTS), Lu *kim.* (TS)”. Ayrıca Türkçe Sözlük'te yer alan ancak Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bulunmayan bazı terimler de tespit edilebilmektedir: “akıntıölçer *a. (akıntı'ölçer) coğ., meydan sazı a. müz., eksibisyonizm Fr. exhibitionnisme ruh b., elektrophil a. Fr. électrophile kim., elektrogitar a. (elektro'gitar) Fr. électrogitare müz. vb.*” Terimlerin yanı sıra her iki sözlükte bitki ve hayvan adlarının Latince karşılıkları da gösterilmektedir: **ayrık otu** (*Aqropyrum repens*), **defne** (*Lourus nobilis*), **denizgergedanı** (*Monodon monoceros*), **denizığnesi** (*Syngnathus acus*). Ancak Türkçe Sözlük'te yer alan bazı hayvan adlarının (denizaslanı, denizayısı, denizgülü gibi) Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer almadığı ya da farklı anlamlandırıldığı görülmektedir: “**Denizaygırı** *a. (deni'zaygırı) hay. b.* Denizlerde yaşayan bir tür vahşi hayvan” (TS); “**Deniz Aygırı** *brl. i.* Deniz atı” (MBTS).

Sözlüklerde madde başlarında görülen farklılıkların nedenlerinden biri de özel adlarla ilgili farklı yaklaşımlardan kaynaklanmaktadır.

Günay, özel adların (İzmir, Kızılırmak, Yaşar Kemal vb.) bir anlamı olmadığı, sadece bir göndergesi olduğunu bu nedenle de sözlüklerde yer almadığını, ancak özel adlardan türetilmiş sözcüklerin (Kıbrıslı, Mersinli, Kemalizm vb.) sözlüklerde yer alabildiğini belirtmektedir (Günay, 2007: 44-46). Ancak Türkçe Sözlük'te bu düşünceden farklı olarak il ve ilçe adlarına yer verildiği görülmektedir: Ankara, Bursa, Ceyhan, Çanakkale, Çankırı, Kaş, Konya, Köprübaşı gibi. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te ise bu türden özel yer adlarına yer verilmediği gibi Türkçe Sözlük'te ayrı ayrı madde başları olarak yer alan, özel yer adlarından türetilmiş “Bursa, Bursalı, Bursalılık; Çanakkale, Çanakkaleli, Çanakkalelik; Çankırı, Çankırlı, Çankırlılık” sözcükleri de Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bulunmaz. Ancak özel adlardan oluşan varlık adlarına (Ankara keçisi, Ankara kedisi, Latin Çiçeği) her iki sözlükte yer verilirken Türkçe Sözlük'te yer alan bazı varlık, durum ve kurum adlarının Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer almadığı görülmektedir: Amasya elması, Ankara çiğdemi, Ankara taşı, Ankara tavşanı, Kazak çömelmesi, Lortlar Kamarası. Benzer biçimde Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer alıp da Türkçe Sözlük'te bulunmayan özel adlardan oluşan sözcük grupları da bulunmaktadır: Arnavut elması, Arnavut peyniri.

Özel adların kullanımı ile ilgili dikkat çeken özelliklerden biri de her iki sözlükte millet ve bu milletlere ait dil adlarına yer verilmekte fakat bu halkların yaşadığı ülke adlarına yer verilmemektedir. Mesela “Alman, Almanca” madde başları bulunurken “Almanya” madde başına yer verilmemektedir; ya da “İngiliz, İngilizce” bulunurken “İngiltere” madde başı yer almamaktadır. Ancak Türkçe Sözlük'te yer alıp da Misalli Büyük

Türkçe Sözlük'te yer almayan bu türden başka bazı madde başları da bulunabilmektedir: “Ganalı, Avar, Avarca, Hakas, Hakaşça” gibi. Bunun yanı sıra Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer alan Türkçe Sözlük'te yer almayan bu türden özel ad örnekleri de bulunabilmektedir. Mesela her iki sözlükte de eskiden “Mısır halkından olan kimse” anlamında kullanılan “Kıpti” ile bunların konuştuğu dil anlamında olan “Kıptice” sözcüklerine karşın “Mısır'ın eski ve yerli halkı” anlamında kullanılan “Kıpt” sözcüğü Türkçe Sözlük'te yer almazken Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te madde başı olarak kullanılmıştır.

İncelemeye aldığımız her iki eserde özel adlar ile ilgili dikkat çeken bir başka durum ise madde başı olan bazı özel adlara bu özel adların geçtiği atasözü ve deyimlerin gösterilebilmesi için yer verilmesi şeklindedir. Mesela;“Ali” sözcüğünün geçtiği deyimleri (Ali'nin külahını Veli'ye, Veli'nin külahını Ali'ye giydirmek gibi) gösterebilmek için her iki sözlükte de “Ali” sözcüğü madde başı olarak kullanılmıştır. Ancak Türkçe Sözlük'te “Ali” sözcüğü “**Ali** öz. A. Ar. ‘alî’” şeklinde Arapça kökeniyle gösterilirken, Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te deyimlerin geçtiği “Ali” madde başı “**Ali özel i.**” şeklinde gösterilmekte, ayrı bir madde başı olarak “Alî (على) sıf.” sözcüğüne de ayrıca yer verilmektedir. Bunun yanı sıra Türkçe Sözlük'te “Mısır” ve “İsa” sözcükleri de “Mısır'daki sağır sultan bile duydu.”, “İsa'yı küstürdü, Muhammed'i memnun edemedi” atasözlerine yer verebilmek için madde başı olarak kullanılmakta; ancak Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “İsa” madde başı bulunmadığı gibi “Mısır” madde başında bu türden bir kullanım da görülmemektedir. Bunun yerine Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “Mısır” madde başı “büyük şehir, baş şehir, hükümet merkezi; ülke” anlam ve örnekleri ile yer almaktadır. Benzer bir kullanımı “Hızır” ve “Lokman Hekim” madde başlarında da görebilmekteyiz. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “Hızır ve Lokman Hekim” madde başları açıklandıktan sonra “Hızır gibi yetişmek”, “Lokman Hekim'in ye dediği” deyimleri madde içinde yer almaktadır. Ancak Türkçe Sözlük'te “Hızır” sözcüğü “Hızır gibi (imdadına veya yardımına) yetişmek” deyimini için, “Lokman Hekim” özel adı “Lokman Hekim'in ye dediği” deyimini için madde başı yapılmıştır. Ayrıca Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer alıp da Türkçe Sözlük'te bulunmayan “Adım Hıdır (Hızır), elimden gelen budur” deyimini için madde başı yapılan “Hıdır” sözcüğü de bulunmaktadır.

Sözlüklerle ilgili yapılan karşılaştırmada madde başlarına yapılan göndermeler arasında da farklılıklar olduğu görülmektedir.

Türkçe Sözlük'te madde başı göndermelerinin daha çok eskimiş ya da yaygın olmayan sözcüklerden yaygın kullanımı olan sözcüklere şeklinde olduğu belirtilmektedir (TS, 2011: XXIV-XXV). Bunlardan biri madde başında eş anlamlı sözcükler arasında yaygın olmayan sözcüğün eş anlamlı karşılığının yazıldığı, yaygın kullanılan sözcükte ise açıklama yapıldığı dile getirilmektedir (TS, 2011: XXIV). Açıklama sonrası daha çok eskimiş sözcük örnekleri verilse de bu gönderme şeklini “ad-isim, ek eylem-ek fiil, nispet eki-nispet i'si” gibi madde başlarında da görebilmekteyiz. Mesela “isim” sözcüğü “ad” madde başının tanımı içinde yer almakta, “isim” madde başının birinci tanımında ise sadece “ad” karşılığı verilmektedir: “**isim, -smi** a. Ar. *ism* 1. Ad (I)”. Aynı şekilde “ek fiil” madde başı “ek eylem”in de içinde bulunduğu bir tanımla açıklanırken, “ek eylem” madde başında sadece “ek fiil” karşılığı verilmektedir. Benzer bir durumu “nispet eki” ile “nispet i'si”nde de görebilmekteyiz. Sözlükte “nispet i'si” karşılığı sadece “nispet eki” yazılırken, “nispet eki” “nispet i'si”nin de içinde olduğu bir tanımla açıklanmaktadır. Sözlükteki kullanım ve açıklamalardan hareketle “ad” sözcüğünün “isim” sözcüğünden, “ek fiil” teriminin “ek eylem” teriminden, nispet eki”nin ise

“nispet i’si”nden daha yaygın kullanıldığı sonucuna da ulaşılabilir. Bunların yanı sıra Türkçe Sözlük’te eş anlamlı kabul edilen “ at kılı rengi” anlamında kullanılan “don(III)” sözcüğünden sözlükte yine aynı anlamın verildiği “at donu” madde başına gönderme yapılmaktadır. Bu örneklerin dışında Türkçe Sözlük’te bir sözcüğün anlamıyla ilgili bir başka sözcüğe göndermede de bulunulabilmektedir. Mesela “açmak” madde başından herhangi bir boru ya da metal açmak için kullanılan “yivaçar” madde başına gönderme yapılması gibi. Türkçe Sözlük’te gönderme şekillerinden bir diğeri ise birleşik sözcüklerle ilgilidir. Birleşik sözcüklere göndermeler bir madde başı sonrası ilgili bütün birleşik sözcüklere ok (→) işareti ile gönderme yapılması şeklindedir. Mesela sözlükte “açlık” madde başı sonrası “açlık grevi, açlık sınırı, açlık kan şekeri, gözü açlık, karnı açlık” birleşik sözcüklere ok (→) işareti ile gönderme yapılmaktadır.

Türkçe Sözlük’te madde başına yapılan göndermelerden başka bir yöntem olarak yaygın yanlış kullanımı olan sözcüklerden doğru biçimlere göndermelerin yapılması şeklinde olduğu belirtilmekte ve “**abi** a. bk. ağabey; **ayrıyeten** zf. bk. ayrıca; **muzur** sf. Ar. *mužirr* bk. muzır” örnekleri verilmektedir (TS, 2011: XXV). Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te ise “abi” sözcüğü “ağabey” sözcüğünün, “muzur” sözcüğü ise “muzır” sözcüğünün halk ağzındaki kullanımı olarak gösterilmektedir. Sözlükte “muzur” sözcüğü ayrı bir madde başı olarak yer almazken, “abi” sözcüğü “ağabey” sözcüğünden ayrı bir madde başı olarak yer almaktadır. Türkçe Sözlük’te yaygın yanlış kullanım örneği olarak verilen “ayrıyeten” sözcüğüne ise Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te yer verilmemiştir. Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te yer almayan Türkçe Sözlük’te Türkçe karşılığına gönderme yapılan günümüz Batı kaynaklı sözcükler de bulunmaktadır: charter, euroband, fair play, full-time gibi.

Türkçe Sözlük’te bu tür örneklerin dışında göndermelerle ilgili dikkat çeken özelliklerden biri de söylenişleri farklı olan madde başlarına gönderme yapılmaması yönündedir. Mesela; Türkçe Sözlük’te “gâh” olarak yer alan madde başının ötümsüz şekli olan “kâh” sözcüğüne göndermede bulunulmadığı gibi “kıtlama” sözcüğünün farklı bir söylenişi olan “kırtlama” sözcüğüne de göndermede bulunulmamaktadır.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te göndermeler daha çok farklı yazım şekline sahip sözcükler arasında yapılmaktadır: “**Cıdav** Bk. Cıdav, **Çırnak** Bk. Çırnak, **Çızıktırmak** Bk. Çızıktirmek, **Dıraht** Bk. Dıraht, **Hasse** Bk. Hassa, **Hasba** Bk. Haspa, **Zıyk** Bk. Dıyk, **Misâha** Bk. Mesâha, **Misâhat** Bk. Mesâha, **Mikras** Bk. Mıkraz, **Mikraz** Bk. Mıkraz, **Mikleb** Bk. Mıklep, **Red** Bk. Ret, **Küpür** Bk. Güpür, **Devrolunmak** Bk. Devredilmek”. Gönderme yapılan madde başının ikili (Hassa-Hasse, Haspa-Hasba, Dıyk- Zıyk, Dıraht-Dıraht, Ret-Red, Devredilmek-Devrolunmak), üçlü (Çırnak-Çırnak-Cıynak, Çızıktirmek-Çızıktırmak-Cızıktırmak, Mıklep-Mikleb-Mikleb, Güpür-Gipür-Küpür), ya da dördü (Cıdağı-Cıdağı-Cıdav-Cıdav, Mıkraz-Mıkraz-Mıkraz-Mıkraz, Mesâha-Misâha-Mesâhat-Misâhat) yazım şekliyle sözlükte yer aldığı görülmektedir.

Yukarıdaki örneklerin aksine Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te gönderme yapılmayan ikili, üçlü yazım şekli olan madde başları da bulunmaktadır: Devretmek-Devreylemek, Dibelek- Dibelik, Dılı-Dıl, Dırdırcı-Dırdırı, Elbet-Elbette, Elest-Elestü, Güvey-Güveyi, Domuz Başı-Domuz Burnu, Güvercin Boynu-Güvercin Gerdanı-Güvercin Göğsü. Bunun yanı sıra Türkçe Sözlük’te olduğu gibi gönderme yapılmayan farklı söyleniş şekline sahip sözcükler de bulunmaktadır. Mesela “Çırçıplak” ile “Çırılçıplak” ya da “Azrâil” ile “Ezrâil” madde başlarında olduğu gibi.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te deyimlerin sözlükte gösterilmesine özellikle dikkat edilmekte ve bu nedenle herhangi bir eylemle yapılan deyimlerin kullanıcı tarafından

sözlükte rahatlıkla bulunabilmesi için madde başı eylem sonunda bu eylemle kullanılan deyimlere gönderme yapılmaktadır. Sözlük alfabetik olduğundan deyimlerin anlamları da alfabetik sırasına göre verilmektedir. Mesela; “almak” madde başı sonunda gönderme yapılan “abdest almak”, “açığa almak” ifadelerinin anlamları “abdest” ve “açık” madde başlarında verilmektedir.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te dikkat çeken göndermelerden biri de “Adım Hıdır (Hızır), elimden gelen budur” deyimini için madde başı yapılmış ikinci sözcük “Hıdır”dan bu deyimde yer alan ilk sözcüğe, yani “ad” sözcüğüne göndermede bulunulmasıdır.

3. Yazım ve Söyleyiş Açısından Türkçe Sözlük İle Misalli Büyük Türkçe Sözlük

Türkçede sözcük sonunda bulunan ötümsüz ünsüz (p, ç, t, k) iki ünlü arasında ya da “ l, m, n, r, y” gibi oluşum noktası tam açık olan bir ünsüz ve ünlü arasında kalınca sözcüğe bağlı olarak ötümlüleşir ya da ötümlüleşmeyip ötümsüzlüğünü devam ettirir (Banguoğlu, 2000: 93). Türkçe Sözlük ve Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te özellikle sözcüklerin ötümlüleşme durumları gösterilirken ötümsüz şekillerini koruyan sözcüklerde aynı hassasiyetin gösterilmediği görülmektedir: “alt+a, çap+ı, geç-en, çarp-an, sepet+i, akıt-an, dost+a, millet+e, poşet+i” örneklerinde olduğu gibi.

Her iki sözlükte düzeltme işaretinin (^) kullanımı ile ilgili farklılıklar da göze çarpmaktadır. Türkçe Sözlük’te madde başında Arapça ve Farsça sözcüklerdeki uzun ünlülerde düzeltme işaretinin kullanılmadığı, ancak sözcüğün köken bilgisi verilirken ya da ince söylenmesi gereken hecelerle yazılışları aynı, anlam ve söylenişleri farklı olan sözcükler üzerinde düzeltme işaretine yer verildiği görülmektedir: dâhi, ekâbir, gâvur, inkâr, kâfir, kâfur, kâğıt, kanaatkâr, nâr, nikâh. Bunun yanı sıra belirtme ve iyelik eki alan sözcüklerle karışabilecek olan nispet eki almış sözcüklerde düzeltme işaretinin kullanıldığı (cevizi, cezri, ehli, hissî millî), nispet eki almış ancak böyle bir karışıklığın olmadığı sözcüklerde ise düzeltme işaretinin kullanılmadığı görülmektedir: cevabi, cezai, hukuki, irki, içtimai, istisnai, Kıpti. Ayrıca sözlükten tespit edebildiğimiz kadarıyla özel yer adlarında ince “i” ünsüzü sonrası gelen “a” ünlüsünde düzeltme işareti kullanılmaktadır: Balâ, Ceylânınar, Elâzığ, İslâhiye, Lâçin, Lâdik, Lâpseki. Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te ise gerek uzun gerek ince gerekse de nispet ekinin gösterilmesinde madde başı ve madde içinde yaygın bir şekilde düzeltme işareti kullanılmaktadır: cilvekâr, cüdâ, ezkazâ, fâcia, fâhiş, fâiz, hırpânî, hilâl, hukûkî, içtimâî, istilâî istimlâk, kâğıt, rekâbet, perîşan, perîşanî gibi. Ancak bazı kapalı hecelerde kullanılmayan (an, zaman, ruh) düzeltme işareti, hecenin açık duruma gelmesi ile kullanılmıştır: an > ânı, zaman > zamânı, ruh > rûhu) (MBTS, 2016: XIV).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te yabancı kökenli sözcüklerde bulunan ancak Türkçede yer almayan ayın ve hemze harflerini göstermek için kesme işareti kullanılmıştır. Sözcüklerde ayın harfi öncesi gelen “a, i, u” harfleri kesik ve uzun bir söyleyiş özelliği kazanmıştır. Sözlükte bu tür uzun söyleyiş özelliği kazanmış bazı sözcükler düzeltme işareti ile gösterilmiştir: “dâvâ < da’vâ, mânâ < ma’nâ, îmar < i’mar, îmal < i’mal, mûcize < mu’cize, mûteber < mu’teber” (MBTS, 2016: XIV).

Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te genellikle birleşik sözcüklerin ayrı yazılması ana kural olarak benimsenmiş ve sıfat ve ad tamlamaları ile ikinci adı eylemsi olan birleşik sözcüklerin ayrı yazılması yolu (adam otu, ak balık, basınç ölçer) tercih edilmiştir. Ancak birleşik sözcüğü oluşturan sözcüklerden biri ya da her ikisi anlamını kaybetmiş ya da değiştirmiş olması (açıkgöz, dışbükey, delifişek, demirbaş, kenegöz, zilzurna) veya bitişik yazılması yaygınlaşmış olan (anayasaya, paralelkenar, babaanne) birleşik

sözcüklerin yazımında bitişik yazma yolu tercih edilmiştir (MBTS, 2016: XVI). Türkçe Sözlük'te ise madde başı olan bir nesne ya da varlığa ad olan sözcük grupları genellikle bitişik yazılırken (adamotu, akbalık, basınçölçer), birleşik sözcüğü oluşturan sözcüklerden anlamı değişmiş ya da anlamını kaybetmiş birleşik sözcüklerde Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te olduğu gibi bitişik yazılanlar (açıkgöz, demirbaş, zilzurna) olduğu gibi ayrı yazılan birleşik sözcükler (deli fişek, kene göz) de yer almaktadır. Türkçe Sözlük'te Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te olduğu gibi bitişik yazılması yaygınlaşmış birleşik sözcüklerin (anayasa, paralelkenar, babaanne) genellikle bitişik yazıldığı tespit edilmektedir. Ayrıca Arapça ve Farsça sözcüklerle yapılan birleşik sözcüklerin yazımında her iki sözlüğün de genellikle bitişik yazma yolunu tercih ettiği görülmektedir: akliselim, alelacele, bihaber, bililtizam, darıfülful, sertabip, salamünaleyküm.

Yazım ile ilgili dikkat çeken bir durum da özel adlarla oluşturulan sözcüklerle ilgilidir. Türkçe Sözlük'te “Arnavut” özel adından oluşan “arnavutbacası, arnavutciğeri” bitişik ve küçük harflerle yazılırken, “Arnavut biberi, Arnavut kaldırımı” ayrı ve büyük harfle yazılmıştır. Benzer bir yaklaşımı “bektaşıkavuşu” ile “Bektaşi üzümü” örneklerinde de görebilmekteyiz. Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te ise bu türden birleşik sözcükler ayrı yazılmaktadır: Arnavut biberi, Arnavut ciğeri, Arnavut elması, Arnavut peyniri, Bektaşi kavuşu. Ayrıca her iki sözlükte özel adlardan oluşan bazı madde başlarının da farklı şekilde yazıldığı görülmektedir. Mesela; Türkçe Sözlük'te “Amerikan bademi, Amerikan elması” madde başlarındaki “Amerikan” sözcüğü Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te “Amerika” şeklinde yer almaktadır.

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te bazı madde başları ses olayları ve söyleyiş farklılıklardan dolayı farklı yazım şekilleri ile gösterilmektedir: “Hâsıt-Hâsid, Hâsiyet-Hâssiyet, içtimâî-ictimâî; İd-Iyd; idantik-identik; İdiye-Iydiye, Jaj-Jaje, Maksut-Maksud, Mevlit-Mevlid, Meyve-Meyva. Farklı yardımcı eylem veya çatı ekleri ile kullanılan Türkçe eylemlerde de bu tür ikili yazılmış madde başları görülmektedir: Azledilmek-Azlonulmak; Azletmek-Azleylemek; Azırgamak-Azırganmak, Azmetmek-Azmeylemek. Bunun yanı sıra Batı kaynaklı sözcüklerin de ikili yazımı Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te yer almaktadır: Ensilün-İnsülin *i.* (Fr. *insuline* < İng. < Lat.), Entertip-İntertip *i.* (İng. *Interné*), Cermen-Germen *i.* (Fr. *germain* < Lat.), Kıtıpiyos-Kıtıpiyoz *sıf.* (< Yun. *ki atos poĩtos*)

Sonuç

Genel Sözlük, bir topluma ait söz varlığını ortaya koymayı amaçlayan, bütün konuşucularına yönelik olan kaynak eserlerdir. İncelemeye esas aldığımız her iki sözlük de bu açıdan genel sözlük niteliği taşıyan önemli eserlerdir. Toplumsal değer, düşünce ve kültürel dokunun yansıdığı her iki eserde aynı madde başlarında görülen farklılıklar sözlük kavramının tek bir metin olmadığı düşüncesini güçlendirmektedir.

Her sözlük kendi içinde bir metin oluşturmakta ve her sözcük ya da sözcük grubuna kendi sistemi içinde madde başı ya da madde içi olarak yer vermektedir. Yöntem ve bakış açılarına bağlı olarak sözlüklerde görülen bu tür farklılıklar Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te Türkçe Sözlük'e göre daha çok Arapça ve Farsça sözcüklerin ihtiva edilmesi, sözcüklerin farklı kullanım şekillerine yer verilmesi ve sözcük kökenlerinin belirtilmesi gibi durumlara neden olurken; Türkçe Sözlük'te ise Misalli Büyük Türkçe Sözlük'e göre Batı kaynaklı, güncel sözcük ve terimlere daha fazla yer verilmesine neden olmaktadır. Bu durumda her iki sözlük kullanıcısı sözcüklerin kökeni ve farklı

okunuşları hakkında bilgi edindiği gibi Doğu ya da Batı kaynaklı sözcük ve terimler hakkında da ayrıntılı bilgi sahibi olmaktadır.

Örnek ve açıklamalardan da görüldüğü üzere toplumsal kültür ve değerlerimizin yansıdığı, toplumsal hafızayı taşıyan sözcükler ve sözcüklerin yer aldığı sözlüklerin madde başı ya da alt maddelerinin oluşturulması ile ilgili belirli bir metot üzerinde görüş birliğinin sağlanamadığı ancak her birinin ayrı bir boşluğu doldurduğu ve birbirini tamamladığı görülmektedir.

Kaynakça

Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. C. 3, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1998.

Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınları, 2016.

Banguoğlu, Tahsin. *Türkçenin Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000.

Durmuş, İsmail. “Sözlük”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37: 398-401. Ankara: TDV Yayınları, 2009.

Günay, V. Doğan. *Sözcükbilime Giriş*. İstanbul: Multilingual, 2007.

Jackson, Howard. *Sözlükbilime Giriş*, Çev. Mehmet Gürlek, Ellen Patat. İstanbul: Kesit Yayınları, 2016.

Kara, Funda. “Sözlük Bilimi açısından Türkçe Sözlük”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10 (1998): 23-34.

Karaağaç, Günay. *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013.

Özçelik, Sadettin. “Türkçede Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Tespitler”, *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 598 (2001): 410-411

Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük*, 11. bsk. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Topaloğlu, Ahmet. “Kubbealtı Lugatı ile İlgili Çalışmalar”, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 35/1 (2006): 18-22

Topaloğlu, Ahmet-, Mustafa S. KAÇALIN. “Sözlük”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 37: 402-414. Ankara: TDV Yayınları, 2009.

Uzun, Nadir Engin. “Modern Dilbilim Bulguları Işığında Türkçe Sözlüğe Bir Bakış”, *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu Mustafa Canpolat Armağanı*, 2003: 281-293